

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

Затверджую
Професор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В. *С.В.Г.*

Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№14916102019

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни
Теорія та методика виховання і навчання обдарованих дітей

підготовки бакалавра
спеціальності 012 Дошкільна освіта
освітньо-професійної програми Дошкільна освіта

Програма навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання і навчання обдарованих дітей» підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта, спеціальності 012 Дошкільна освіта, за освітньо-професійною програмою Дошкільна освіта.

Розробник: Дурманенко Оксана Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Рецензент: Белкіна-Ковальчук О.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і педагогіки вищої школи

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

протокол № 2 від 12.09.2019 р.

Завідувач кафедри:

(Семенов О.С.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

протокол № 1 від 18. 09.2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

(Антонюк В.З.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика навчальної дисципліни подається згідно навчального плану спеціальності і представляється у вигляді таблиці 1 (для денної форми навчання), таблиці 2 (для заочної форми навчання).

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта	Нормативна
	012 Дошкільна освіта	
Кількість годин/кредитів: 150/5	<i>Освітня програма:</i> <i>Дошкільна освіта</i>	Рік навчання 3
		Семестр 5-ий
		Лекції 26 год.
ІНДЗ: є	<i>Освітній ступінь:</i> <i>бакалавр</i>	Практичні 24 год.
		Самостійна робота 90 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: екзамен

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	01 Освіта	Нормативна
	012 Дошкільна освіта	
Кількість годин/кредитів: 150/5	<i>Освітня програма:</i> <i>дошкільна освіта</i>	Рік навчання 2
		Семестр 4-ий
		Лекції 12 год.
ІНДЗ: є	<i>Освітній ступінь:</i> <i>бакалавр</i>	Практичні 10 год.
		Самостійна робота 110 год.
		Консультації – 18 год.
		Форма контролю: екзамен

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ.

Метою викладання навчальної дисципліни «**Теорія та методика виховання і навчання обдарованих дітей**» є ознайомлення студентів з проблемою обдарованості та станом її вирішення в Україні; різновидами загальної та спеціальної обдарованості; особливостями психології обдарованих дітей та молоді; організацією навчання розумово обдарованих дітей дошкільного віку; психологічною підготовкою педагогічних працівників для роботи з обдарованими дошкільниками.

Основними завданнями вивчення дисципліни «**Теорія та методика виховання і навчання обдарованих дітей**» є: формування у студентів чіткого розуміння знань про природу обдарованості дитини, види і типи обдарувань дитини дошкільного віку; розуміння основних закономірностей й умов сприятливого психолого-педагогічного розвитку обдарованих дітей, вироблення вмінь застосовувати різноманітні стратегії, методи; прийоми для розвитку здібностей дитини; формування умінь і навичок діагностики здібностей, творчого потенціалу, сфери розвитку обдарованості дитини.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях: знати природу обдарованості людини; специфіку кожного із різновидів обдарованості; психологічну характеристику обдарованих дітей та їхні особливості; форми роботи з обдарованими дітьми; способи діагностики інтелектуальної та творчої обдарованості; нормативно-правові акти, які регламентують роботу з обдарованими дітьми; сутність концептуальних моделей навчання обдарованих дітей; методи розвитку творчих умінь дошкільників.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни представляється у вигляді таблиці 3 і 4.

Таблиця 3.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (Семін.)	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ					
Тема 1. Наукові підходи до проблеми розвитку обдарованості	20	4	4	2	10
Тема 2. Моделі обдарованості у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених	16	4	2	2	8
Тема 3. Розвиток творчої спрямованості у дошкільному віці	12	2	2	-	8
Тема 4. Концептуальні моделі навчання обдарованих дітей	14	2	2	2	8
Тема 5. Методи діагностики обдарованості	12	2	2	-	8
Разом за змістовим модулем 1	74	14	12	6	42
Змістовий модуль 2. ПРОЕКТУВАННЯ РОЗВИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ					
Тема 6. Психолого-педагогічні умови розвитку дитячих	14	2	2	2	8

обдарувань					
Тема 7. Форми організації розвивальної діяльності дошкільників	12	2	2	-	8
Тема 8. Методична робота в ДНЗ з обдарованими дітьми	12	2	2	-	8
Тема 9. Організація взаємодії педагогів із обдарованими дітьми	12	2	2	-	8
Тема 10. Зміст, форми та методи навчання обдарованих дітей у дошкільному віці	14	2	2	2	8
Тема 11. Виховання обдарованих дітей дошкільного віку в сім'ї	12	2	2	-	8
Разом за змістовим модулем 2	76	12	12	4	48
Усього годин	150	26	24	10	90

Таблиця 4.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (Семін.)	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОСТІ					
Тема 1. Наукові підходи до проблеми розвитку обдарованості		2	2	4	20
Тема 2. Моделі обдарованості у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених		2	2	4	18
Тема 3. Розвиток творчої спрямованості у дошкільному віці		2	-	2	20
Разом за змістовим модулем 1		6	4	10	58
Змістовий модуль 2. ПРОЕКТУВАННЯ РОЗВИВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ					
Тема 4. Психолого-педагогічні умови розвитку дитячих обдарувань		2	2	4	16
Тема 5. Форми організації розвивальної діяльності дітей дошкільного віку		2	2	2	16
Тема 6. Методична робота в ЗДО з обдарованими дітьми		2	2	2	20
Разом за змістовим модулем 2		6	6	8	52
Усього годин	150	12	10	18	110

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Таблиця 5.

№ з/п	Тема
1	Історичний огляд психолого-педагогічних досліджень обдарованості
2	Теорія здібностей Б. Теплова
3	Теорія множинного інтелекту Х. Гарднера
4	Модель Блума «Таксономія цілей навчання»
5	Когнітивно-афективна модель Уільямса
6	Типи батьківського ставлення до дитячої обдарованості
7	Основні завдання педагогічного колективу у плануванні роботи з обдарованими дітьми
8	Напрямки підготовки педагогів для роботи з обдарованими дітьми
9	Помилки батьків у вихованні обдарованих дітей. Рекомендації батькам обдарованих дітей
10	Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (СДВГ) обдарованої дитини
11	Професійні якості вихователів, які працюють з обдарованими дітьми
12	Роль методичного кабінету в організації роботи з обдарованими дітьми
13	Експеримент в закладі дошкільної освіти, пізнавальний інтерес і дослідницька активність
14	Формування лідерської обдарованості і соціальної креативності в навчально-виховному процесі

6.ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «**Теорія та методика виховання і навчання обдарованих дітей**» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

На основі аналізу науково-методичної, педагогічної літератури та періодичних видань студенти мають розробити та презентувати одну із форм методичної роботи з обдарованими дітьми (семінар, семінар-практикум, консультація).

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з трьох змістових модулів. Тому, підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається з сумарної кількості балів: а) поточне оцінювання з відповідних тем (максимально 40 балів); б) підсумкове оцінювання з відповідних тем (максимально 60 балів) за дві модульні контрольні роботи (максимально по 30 балів).

Таблиця 6.

Поточний контроль(мах = 40 балів)												Модульний контроль (мах = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2					Модуль 3					
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12				
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	5	30	30	

Таблиця 7.

Поточний контроль (мах = 40 балів)					Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів		
Модуль 1							Модуль 2	Модуль 3
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		ІНДЗ	МКР № 1	МКР № 2	
T1	T2	T3	T4	T5				
6	6	6	6	6	10	30	30	100

Критерії оцінювання

90-100 балів ("відмінно"). Глибоке оволодіння вузловими питаннями по темах. Системне, усвідомлене використання даної інформації. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між окремими змістовими блоками. Вільна орієнтація і використання необхідного категорійно-понятійного апарату при розкритті проблеми. Мова чітка і логічна. Здатність до аналітико-узагальнюючого викладу питання, вміння формулювати висновки і пропозиції по суті проблеми.

82-89; 75-81 балів ("добре"). В цілому цілісне, усвідомлене оволодіння матеріалом, віднесеним до даного питання. В окремих випадках рівень засвоєння інформації недостатній.

Аргументація при відповідях на питання, логічність і взаємозв'язок у викладі матеріалу дещо занижені. Відчуває труднощі при відповідях на питання, у формулюванні узагальнень і висновків.

67-74; 66-60 балів ("задовільно"). Фрагментарне, несистемне відтворення інформації. Наводить лише окремі складові питання, без необхідного усвідомлення і взаємозв'язку.

59-1 балів ("незадовільно"). Необхідним категорійно-понятійним апаратом не володіє. Робить безуспішні спроби висвітлення питання на репродуктивному, механічному рівні. Не розуміє суті питання, відповідає не по суті.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. О. Гуманістичні засади педагогічної діяльності // Педагогіка і психологія. - 1994. - № 2. - С. 3-11.
2. Бех І. Д. Духовні цінності розвитку особистості // Педагогіка і психологія. - 1997. - №4. - С. 124-129.
3. Божович Л.І. Проблеми формування особистості. - М.: Просвещение, 1995. - 352с.
4. Браун-Гальковська М. Домашня психологія : Подружжя. Діти. Родина (2-е вид., випр., допов) / М. Браун-Гальковська; пер. з пол. З. Городенчук. – Львів : Свічадо, 2005. – 219с.
5. Выготский Л. С. Собрание сочинений в 6-ти томах. - М.: Педагогика, 1992
6. Галичанська А. Психологічний клімат молоді сім'ї / А. Галичанська // Соціальна психологія. – 2003. – № 1. – С. 116–122.
7. Головнева И. В. Изменение традиционных внутресемейных ролей: новые модели поведения и конфликты / И. В. Головнева // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 4. – С. 12–16.
8. Городнова Н. Гендерний розвиток особистості / Надія Городнова. – К. : Шкільний світ, 2008. – 128 с.
9. Дружинин В. Н. Психология семьи / В. Н. Дружинин. – М. : КСП, 1996. – 160 с.
10. Еремеева В. Д. Мальчики и девочки – два разных мира / В. Д. Еремеева, Т. П. Хризман. – СПб. : Тускарора, 1998. – 184 с.
11. Єрмолаєв М. Психологічні методи розвитку навичок спілкування та емоційних станів дошкільників // Дошкільне виховання. - 1995. № 9. - 56 с.
12. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
13. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: навчальний посібник / Л.П. Загородня, С.А.Тітаренко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 319, [1] с.
14. Карабанова О. А. Психология семейных отношений : учеб. пособ. / О. А. Карабанова. – Самара : СИОКПП, 2001. – 122 с.
15. Кісарчук З. Г. Психологічна допомога сім'ї : навч. посібник / З. Г. Кісарчук, О. І. Єрмусевич. – К. : Главник, 2006. – 128 с.
16. Ключева М. В., Касаткіна Ю. В. Вчимо дітей спілкуванню. - Ярославль. - 1997. - 211 с.
17. Ковбас Б. Родинна педагогіка: у 3-х т. / Б. Ковбас, В. Костів. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – Т. 1: Основи родинних взаємовідносин. – 288 с.

18. Кравець В. Психологія сімейного життя: навч. посібник / В. Кравець. – Тернопіль, 1995. – 696 с. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання: навч. посібник / Л. М. Маценко (вид. 2-ге, доп., перероб.). – К. : НАКККіМ, 2011. – 293 с.
19. Кугіщенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 128 с.
20. Лисенко Н.В., Кирста Н.Р. Педагогіка українського дошкілля: У 2 частинах: Навчальний посібник. — К.: Вища школа, 2006. — Ч. 1. — 302 с.
21. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення /За ред. А. Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2003. – 184 с. 26. Мухина В. С. Возрастная психология. - М.: ИЦ "Академия", 2000. - 432с.
22. Навчальний посібник / Поніманська Т.І. К.: Академвидав, 2006. 456 с.
23. Немов Р. С. Психологія. Підручник для студентів вищ. пед. навч. закладів. У 3-х кн-х. Кн. 1 Загальні основи психології-2-е вид. - М.: Просвещение, ВЛАДОС, 1994. -573с.
24. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: навч. практико-зорієнтований посібник / В. М. Оржеховська, В. І. Кириченко, Г.Г. Ковганич. – Х.: Видавництво “Точка”, 2007. – 192 с.
25. Педагогічна майстерність. Підручник / За ред. І. А. Зязюна. - К.: Вища школа, 1997. - 397 с.
26. Постовий В. Г. Сучасна сім'я та її педагогіка / В. Г. Постовий. – К.: Освіта, 1994. – 63 с.
27. Родинно-сімейна енциклопедія / За ред. Ф. С. Арвата. – Київ: Богдана, 1996. – 438 с.
28. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. / Савчин М. В., Л.П.Василенко. – К. : Академвидав, 2011. – 359 с. – (Альма-матер)
29. Смирнова Е. О. Міжособистісні відносини дошкільнят: діагностика, проблеми, корекція / Є.О. Смирнова В.М. Холмагорова. - М.: гуманітарії. Ізд.центр ВЛАДОС, 2005 р. - 158 с.
30. Стельмахович М. Г. Новітні перспективи сімейного виховання // Рідна школа, 1998 . – № 7–8, С. 23 – 25.
31. Чуб Н.В. Довідник для батьків дошкільників. Психологія дитини від А до Я – Х.: Веста, 2007. – 160 с.
32. Щербань П.М. Прикладна педагогіка: Навч-метод. посіб. – К.: Вища шк., 2002. – 215 с.:іл..
33. Як допомогти дитині увійти у свій світ? / Под ред. Т. В. Антонової. - М.: ВЛАДОС, 1995. - 38 с.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Теоретичні підходи до трактування поняття обдарованості (трансцендентальний, соціогенний, спадково-еволюційний, психогенетичний, фізіологічний підходи).
2. Співвідношення базових понять курсу "обдарованість", "талант", "геній", "здібності", "задатки".
3. Складові (ознаки) обдарованості.
4. Характерні особливості обдарованих дітей.
5. Теорія здібностей Б. Теплова.
6. Моделі обдарованості у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених.
7. Види обдарованості. Загальна та спеціальна обдарованість. Інтелектуальна обдарованість.
8. Ознаки творчої обдарованості особистості.
9. Академічна обдарованість. Соціальна обдарованість.

10. Теорія множинного інтелекту Х. Гарднера.
11. Сутність понять "творчість", "творче мислення", "креативність", "творча обдарованість".
12. Алгоритм управління процесом розвитку творчих здібностей дошкільників. Комплекс методів пошуку творчо розвинених дітей.
13. Пошук і виявлення обдарованості дітей.
14. Наукові психолого-педагогічні методи досліджень обдарованості.
15. Діагностичні методики з виявлення і оцінки рівня здібностей, ознак обдарованості дітей дошкільного віку.
16. Методи дослідження інтелекту у дошкільників.
17. Помилки батьків у вихованні обдарованих дітей. Рекомендації батькам обдарованих дітей.
18. Синдром дефіциту уваги і гіперактивності (СДВГ) обдарованої дитини.
19. Системна робота дошкільного навчального закладу з обдарованими дітьми.
20. Основні завдання педагогічного колективу дитячого садочку у плануванні роботи з обдарованими дітьми.
21. Нормативні документи щодо організації роботи з обдарованою дитиною.
22. Досвід розвинених країн світу в організації навчання і виховання здібних дітей.
23. Особистісні якості, необхідні вихователям для роботи з обдарованими дітьми.
24. Професійні якості вихователів, які працюють з обдарованими дітьми.
25. Модель обдарованості "Вільний клас».
26. Модель «структура інтелекту Гілфорда («SOI»-Structure of the Intellect).
27. Модель обдарованості «Три види збагачення навчальної програми «Рензуллі».
28. Модель Блума «Таксономія цілей навчання».
29. Когнітивно-афективна модель Уільямса.
30. Екстернат як форма навчання обдарованих дітей.
31. Вимоги до програм навчання обдарованих дітей. Принципи побудови програм навчання обдарованих дошкільників.
32. Диференціація та індивідуалізація навчання обдарованих дітей.
33. Етапи творчого процесу на відкритому занятті в дитячому садку.
34. Методичні прийоми організації навчально-творчої діяльності дошкільників.
35. Методи розвитку творчого мислення.
36. Метод проблемно-пошукового діалогу. Метод емпатії, інциденту.
37. Навчальна гра як засіб розвитку творчого мислення дошкільників.
38. Використання ейдотехнік.
39. Технологія веб-квесту та педагогічної майстерні.
40. Типи навчально-дослідницьких завдань.
41. Умови формування дослідницьких умінь дошкільників.
42. Організація дослідницької діяльності.
43. Методи евристичного навчання дітей.
44. Спостереження та експеримент на уроках природознавства в дошкільному закладі.
45. Сутність та види інтелектуальних змагань.
46. Формування лідерської обдарованості і соціальної креативності в навчально-виховному процесі.